

کۆلیژ: پەرۆردەہی بنەرەتی

زانکۆ: سه لاحة دین – هه ولیر

بابەت: کوردناسیی گشتی

پەرتووکی کۆرس- قۆناغی یە کە مابەشی ماتماتیک ئیواران

ناوی مامۆستا: د.نومید عزیز مستهفا

سالی خویندن: ۲۰۲۲ - ۲۰۲۳

پەرتووی کۆرس

Course Book

کوردناسی گشتی	کۆرسی دووهم	1. ناوی کۆرس
<p style="text-align: right;">ک-۱- ئامانجەکانی کۆرس:</p> <p>۱- پوونکردنەوێ هەموو ئەو بابەتەنە یە کە لە بارە ی گەلی کوردەوێ روونکراونەتەو، لێرەدا روونتر دەکرێنەو و قوتابیان و خۆئندکارانیان پێ ئاشنا دەکری.</p> <p>۲- بابەتە کە وەکو بابەتیکێ رۆشنییری گشتی دەبی.</p> <p>۳- راستکردنەوێ ئەو زانیاریانە ی، کە ناحەزانی نەتەوێ کورد دژی کوردییان نوسیو و نابابە تییانە لە بەرژەوێ خۆیان راستییەکانیان شیواندوو .</p> <p>۴- لە پینا و ناساندنی قوتابی و خۆئندکارانی غەیرە کورد، بە ریشە و رەچە لەکی کورد و سەر بەخۆی زمانی کوردی و داب و نەریت و شیوازی بیرکردنەو و شارستانیەتی کورد.</p> <p>۵- ناساندنی قوتابی و خۆئندکاران بە سامانی دەوڵە مەندی کەلتوور و کە لە پوور و جوگرافیا لایەنە جیا جیاکانی ژبانی نەتەوێ کورد و نەژاد و میژوو و زمان و ئە دەبیاتی کوردی .</p> <p>۶- تیگە یاندنی قوتابی و خۆئندکاران لەو حەقیقەتە ی کە کورد نەتەوێ هەکی خاک دابەشکراوی بی قەوارە یە و بە درێژایی میژوو توشی فیکردن و راگواستن و گۆرینی دیمۆگرافیای خاک و ناسنامە ی نەتەوێ بی بۆتەو .</p> <p>۷- تیگە یاندنی قوتابی و خۆئندکارانە ، کە کوردیش خاوەنی زمانیکە لە ئاستی زمانەکانی دیکە ی دنیا یە لە پووی سروشت و پیکهاتەو ، هەول بە بۆ پیشخستنی زمانە کە ی لە ریگای بە کارهێنانی زمانی کوردی لە نووسین و داھێنانەکانیدا.</p> <p style="text-align: right;">۲- ئامانجی تابیەتی:</p> <p>بابەتی کوردناسی یە کیکە لەو بابەتەنە ی کە وەک پێداویستیەکی خۆئندنی کۆلیژ دەخویندریت، بۆ تەواکردنی یە کە ی پێویست بۆ بە دەست هێنانی پرونامە ی بە کالۆریۆس. لە لایەکی تریشەو هاندان و ئاراستە کردنی قوتابی بە شیوێ هەکی ئە کادیمی، کە هەول بەدات زیاتر و چاکتر ئاگادار بی،</p> <p style="text-align: center;">لەو توێژینەو و لیکۆئینەوانە ی کە وەکو ئەرشیفیک رابردووی نەتەوێ هەمان پیکدەهینن.</p> <p style="text-align: right;">۳- هۆیەکانی روونکردنەو:</p> <p>بە کارهێنانی تەختە ی نووسین و (پاوەرپۆینت) بۆ خستنە رووی ناوێشانە سەرەکییەکانی بابەتەکان و نموونەکان و پیناسەو پوختەو دەرئەنجامەکان و وێنە رەش و سپی و رەنگا و رەنگەکان و ئامادە کردنی هەندی کتیب و سەرچاوە بە پێی پێویستی بابەتە کە.</p>		

٤- ریگای وانه ووتنه وه (طریق التدریس)

له م وانه یه دا چهن دین شیواز به کارده هینری بؤگه یشتن به ئامانجه کان و گه یاندنی زانیارییه کان به قوتابیان وه کو:

– ریگای ناماده کاری (طریقة المحاضرة):

نهم ریگایه بؤرونکردنه وهی چه مک و بیناسه کانی تاییه ت به م بابه ته پستی پی ده به ستریت و بابه تی دیاریکراو به پی پی پروگرامی ده ستیشانکراو ده دریت به قوتابیان.

– ریگای گفتوگو (طریقة المناقشة):

نهم ریگایه ش بؤگفتوگوکردن له سه ر بابه ته که وه هینانه وهی نموونه ی زیاتر له لایهن قوتابیان و ئالوگوکردنی بیروا له نیوان ماموستا و قوتابی به کاردیت.

– ریگای پرسینه وه (طریقة الاستجواب):

نهم ریگایه به کاردیت بؤ پرسیارکردن له قوتابیان به مه بهستی دننیابون له وهی تا چهند نامانجه کان به دیهاتوه له کاتی وانه ووتنه ودا. بیگومان به کارهینانی هه ریه ک له م ریگایانه ش به پی شیوازی ووتنه وهی وانه که وه سروشتی بابه ته که وه بوونی سه رچاوه وه کاری پیویستی له به رده ستدا بوو ده گوړیت.

5- نهرکه کانی قوتابی

نهرکی قوتابی له م بابه ته دا زورگرنگه که ناماده بوونی به رده و امیان هه بی و تینبیه کان تومار بکن و به شدار بن له وانه که به ریگای گفتوگو خستنه رووی تینبیه کان "هه ر وه ها خویندنه وهی نه و سه ر چاوانه ی که له لیستی سه ر چاوه ی کورسو و که که ناماژ هیان پیکرا وه" بؤئوه ی پیشو مخته ز انیار بیان هه بی له سه ر بابه ته که. جگه له مانه ده بیت قوتابیان سه رو باسیک سه بارت به وانه که یان نه و بابه تانه ی نریکن له م وانه یه ناماده بکن، پاشان له ناو پؤلدا پیشکه شی بکن و گفتوگو بکریت، به گویره ی نه و کاته ی له به رده ست دایه.

6. سیسته می هه ئسه نگاندن

هه ئسه نگاندن له م بابه ته دا به ریگای نه نجامدانی کویز و لئپر سینه وه ی روژانه له بابه ته که و نه رکی ماله وه نه نجامدانی تاقیکردنه وه ی وه رزی ده بی که تیکرای تاقیکردنه وه ی وه رزی له سه ر (40 نمره) ده بی. واته به مجوره ده بیت: روژانه (10 نمره) + (30 نمره) مانگانه = (40 نمره) ی وه رزی + (60 نمره) ی کوتایی = 100 نمره.

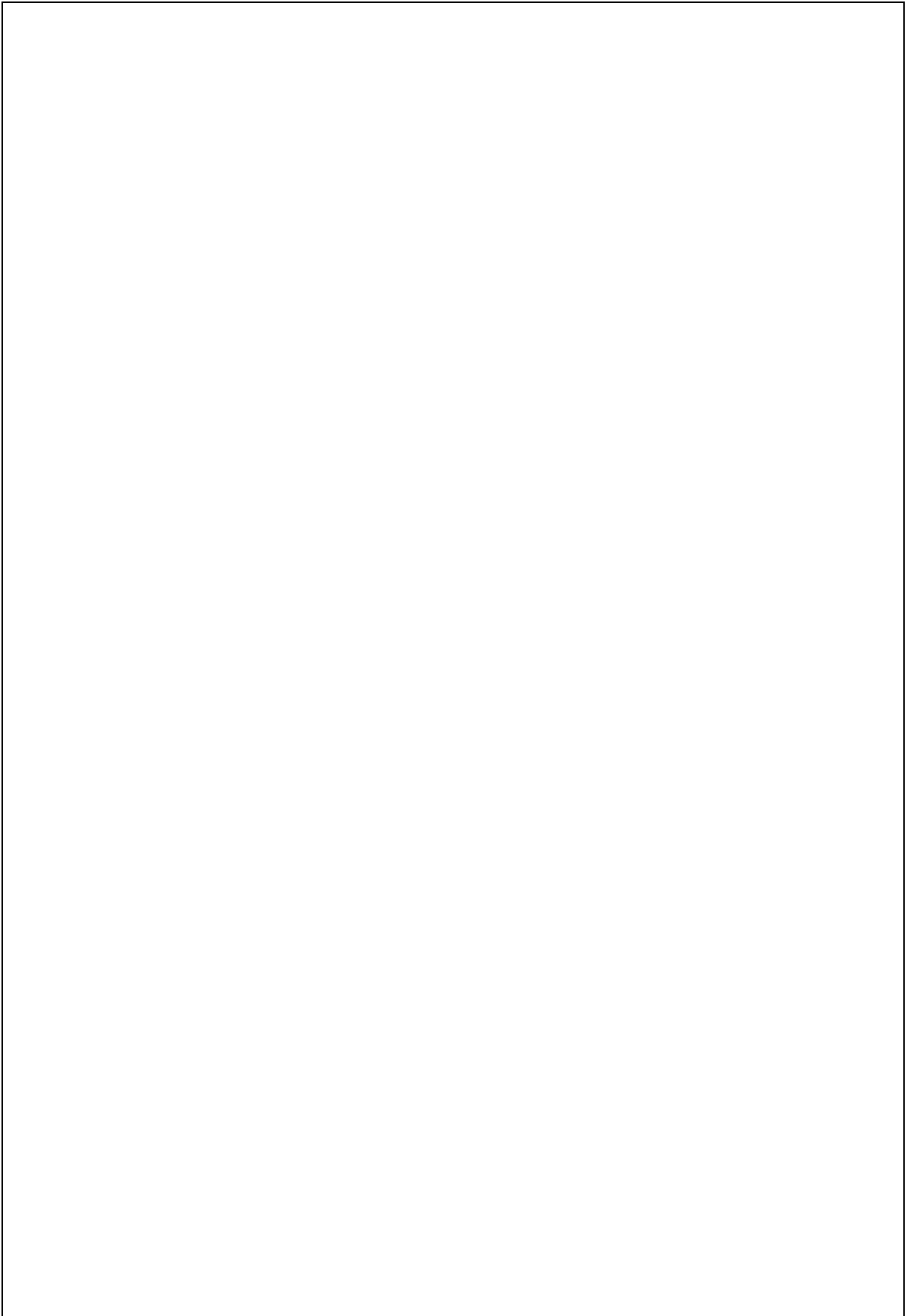
تاقیکردنه وهی کۆتایی کۆرس (٦٠ نمره) یه. نه نجامی کۆرس له سه ره (١٠٠ نمره) یه. به شیوه یه کی گشتی ده توانریت گۆرانکاری بکریت نه ههر کاتیك نه گهرهاتوو پپووست بکات به ناگادار بوونی راگرایه تی و سه ره و کایه تی به ش و قوتابیان.

7- نه نجامه کانی فیر بوون

په یدا کردنی شاره زایی ته واو سه باره ت به میژووی کورد.
- ئاشنا بوون به رووداو و ئهو بابه تانه ی ، که په یوه ندییان به گه لی کورد هه یه.
- شاره زابوونی ته واوی خویندکار به زمان و ئه ده بی کوردی .
- گه یانندی زانستی نوی سه باره ت به هه موو بابه تیکی په یوه ندییار به (زمان و ئه ده بی کوردی) .

٨- لیستی سەرچاوه

- 1- ئیحسان نووری ئاشا (١٩٩١)، میژووی رهگ و رهچه لهکی کورد، وهرگیڕانی همه کهریم عارف، چاپی یه کهم، چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده-ههولیر.
- 2- زبیر بلال اسماعیل (1911) ، میژووی زمانی کوردی ، وهرگیڕانی : یوسف رووف علی، دار الحریة للطباعة -بغداد .
- 3- سهلام ناوخوش و ئیدریس عهبدوللا (2009) ، کوردؤلوجی، چاپی چوارهم، چاپخانهی مناره -ههولیر .
- 1- سهلام ناوخوش (2010)، زمانهوانی ، چاپی یه کهم، چاپخانهی مناره، ههولیر.
- 5- شوکریه رهسول (1919) ، ئهدهبی کوردی و هونه رهکانی ئهدهب، مطابع التعليم العالي .
- 6- عبدالواحد مشیر محمود (2011) کوردؤلوجی ، چاپخانهی پاک -ههولیر.
- 7- عه لائهدین سهجادی (1971)، میژووی ئهدهبی کوردی ، چاپی دووهم.
- 1- عه لائهدین سهجادی (2000)، میژووی پهخشانی کوردی، چاپخانهی وهزارهتی پهروه رده - ههولیر.
- 9- عهزیز گهردی (1917)، پهخشانی کوردی ، چاپخانهی زانکوی سه لاهددی-ههولیر.
- 10- عهبدولسهلام نهجمه دین عهبدوللا (2001) ، شیکر دنهوهی دهقی شیعری لهرووی زمانهوانیپهوه ، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولیر .
- 11- مستهفا نهریمان (1911) ، رینووسی کوردی له رهگو و ریشهوه، له بلاوکر او هکانی خانهی رؤشنبیری و بلاوکر دنهوهی کوردی ، دار الحریة للطباعة - بهغدا
- 12- محمهد مهردوخ (2007) ، میژووی کورد و کوردستان ، وهرگیڕانی. عهبدول کریم محمهد سه عید ، چاپی دووهم، خانهی چاپ و بلاوکر دنهوهی چوارچرا- سلیمان.
- 13- مارف خهزندهار (2010)، میژووی ئهدهبی کوردی، بهرگی یه کهم، دهزگای چاپ و بلاوکر دنهوهی ئاراس.
- 11- محمد معروف فتاح (2011) ، زمانهوانی، چاپی سییهم، چاپخانهی ئهکادیمیای کوردی، ههولیر.
- 15- وریا عومهر ئهمین (2009) ، ئاسویهکی تری زمانهوانی ، بهرگی یه کهم ، له بلاوکر او هکانی دهزگای چاپ و بلاوکر دنهوهی ئاراس - ههولیر.

<p>ناوی مامۆستای وانهپێژ</p>	<p>٩-پابهتهكان</p>
<p>د. نۆمید عزیزمستەفا ٣كاتر مێرله ههفتهیه كدا</p>	<p><u>رهشمی</u></p> <p>یهكهم / بهشی جوگرافیا</p> <p>ههفتهی چوارهم : - پوونکردنه وه ی کۆرسبووک -دهروازهیهک بۆ کوردستان</p> <p>١- زاراوهی کوردستان</p> <p>٢- شوین (پینگهی جوگرافی)</p> <p>٣- شوینی ئەستروۆنۆمی</p> <p>٤- سنوور و پووبەر و شیوه تایبهتمهندی سروشتی کوردستان</p> <p>١- بهرزی و نزمی (تۆبۆگرافیا)</p> <p>٢- ئاو و ههوا</p> <p>٣- دهرامهتی ئاوی</p> <p>تایبهتمهندی مروی کوردستان</p> <p>١- دابهشبوونی دانیشتوان به پێی پیکهاته</p> <p>٢- دابهشبوونی دانیشتوان به پێی ژینگه</p> <p>٣- دابهشبوونی دانیشتوان به پێی قهباره ژيانی ئابووری له کوردستاندا</p>

	<p>١- کشتوکال</p> <p>٢- سامانی ناژهل</p> <p>٣- پیشه‌سازی و کانزاکان ٤- گه‌شتوگوزار</p> <p>٤- <u>نه‌ورۆز/ میژوو</u></p> <p>هه‌فته‌ی یه‌که‌م : یه‌که‌م: ته‌وه‌ره‌ی میژوو‌ی کورد له‌بابه‌تی کوردناسی</p> <p>أ- ناوی کوردو کوردستان</p> <p>١- کوردناسی چه‌مک و واتاکه‌ی</p> <p>٢- وشه‌ی کورد ریشه‌یی و مانای</p> <p>٣- زاراوه‌ی کوردستان له‌سه‌رچاوه‌کاندا</p> <p>٤- گه‌شتوگوزار</p> <p>ب- میژوو‌ی ریشه‌ی نه‌ژادی کورد</p> <p>١- نه‌ژادی کورد له‌ دیدی پۆژه‌ه‌لاتناسان.</p> <p>٢- نه‌ژادی کورد له‌ دیدی میژوونوسانی کورد و غه‌یره‌کورد</p> <p>ج- دانیشتوانی کۆنی کوردستان</p> <p>١- هۆزه‌کانی کۆنی کورد</p> <p>٢- میژوو‌ی شارستانیه‌تی کۆنی کورد</p> <p>هه‌فته‌ی دووهم : دووهم: سه‌ره‌تاکانی په‌یوه‌ندی کورد به‌ئاینی ئیسلام</p> <p>□ جابانی کورد</p>
--	---

	<ul style="list-style-type: none">• فهتکردنی کوردستان له سهردهمی خهلیفه عومهری کوری خهتاب• باررودۆخی کوردستان له سهردهمی خهلافهتدا - میرنشینه کوردیهکان له سهردهمی عهباسیدا- چهند لایهنیکی شارستانیتهتی کورد له سهردهمی ئیسلامیدا- دهولهتی ئهییوبی و رۆلی رابهراهیهتی سهلاحهدینی ئهییوبی- رۆلی شارستانی زاناینی کورد له میژووی ئیسلامیدا <p>ههفتهی سییهم: سی یه م: میژووی نوئ و هاوچهرخی کورد</p> <ul style="list-style-type: none">- سه رهه لدان و بوژانه وهی میرنشینه کوردیهکان- هۆکارهکانی رۆخانی میرنشینه کوردیهکان- کوردستان له مملانیی ولاتانی هه ریمیدا- هه ندی لایه نی پرشنگداری شارستانیتهتی میرنشینهکان- بزاق و شۆرشه کوردیهکان له سه دی نوزده و بیستدا <p>ههفتهی چواره م:</p> <ul style="list-style-type: none">- کورد و بزاقی ریکخراوهیی له نیوهی یه کهمی سه دهی بیستدا کوردله کۆنگره و په یماننامه نیوده وله تیهکاندا- کۆماری کوردستان له مه هاباد جینۆساید- گولان:- سییه م / زمان
--	--

	<p>ههفته یه كهم : ۱- زمان و گرنگی زمان و جۆره كانی زمان</p> <p>(پیناسه ی زمان له پوانگه ی زمانه وانی دهروونی و كومه لایه تی و گرنگی زمان و و جۆره كانی زمان) نوسراو، جهسته یه (۲- تاییه تییه كانی زمان)</p> <p>(زمان پهفتاره - زمان دهنگه - زمان سیسته مه - زمان تاییه ته به مرۆف زمان هیمایه - زمان داهیتانه)</p> <p>۴- خیزانه زمانیه كان</p> <p>(هیندۆ ئه وروپی - سامی و حامی - تۆرانی)، هاوبه شی زمانی كوردی و هیندۆ ئه وروپی.</p> <p>ههفته ی دووهم :</p> <p>۵- میژووی زمانی كوردی و قۆناغه كانی</p> <p>(قۆناغی كۆن - قۆناغی ناوهند - قۆناغی شیوه زار - قۆناغی نوئ)</p> <p>۶- زاره كانی زمانی كوردی و شوینی جوگرافی</p> <p>(زار - تاییه تمه ندی زار - جۆره كانی زار - زاره كانی زمانی كوردی)</p> <p>۷- زمانی ستاندهرد و هۆكاره كانی دروستبوونی</p> <p>(زمانی ستاندهرد، شیوه ی دروستبوونی) ئایینی - سیاسی - ئه ده بی بهرز، هۆكاری نه بوونی ستاندهرد له زمانی كوردیدا.</p> <p>ههفته ی سیه م :</p> <p>۸- رینووسی زمانی كوردی و گرفته كانی</p> <p>پیته كانی زمانی كوردی - گه شه ی نوسین - نوسینی نمونه یی - جۆره كانی ئه لفوبی - گرفته كانی رینووسی كوردی)</p>
--	---

	<p>٩- پلانی زمان و سیاسهتی زمانی</p> <p>(زمانی دایک و پاریزگاریکردن لئی -گرنگی نهته وایهتی زمانی دایک، رۆلی نه رینی زمانی بیانی له سه ر زمانی دایک - پلانی زمان - زمان و ئاسایشی نهته وهیی)</p> <p>ههفتهی چوارهم :</p> <p>١١- مملانیی زمانی بیگانه له گه ل زمانی کوردی</p> <p>(چه مکی مملانی، قوناغه کانی مملانی، کارتیکه ره کانی سه ر مملانی)</p> <p>- گه شه و گۆرانی زمانی</p> <p>- (چه مکی گۆران - بنه ماکانی گۆران - هۆکاره کانی گۆرانی زمانئاسته کانی گۆرانی زمان) - ١٢- زمان و کهلتوور</p> <p>- رهنگدانه وهی کهلتووری کوردی له زماندا : ریزگرتن - پیکه وه ژیان ته بایی</p> <p>- مروث دۆستی ...هتد.</p> <p>- <u>جۆزهدان</u></p> <p>چوارهم / به شی ئه ده ب</p> <p>ههفتهی یه که م : یه که م - میژووی ئه ده بی کوردی</p> <p>دووهم- پۆژنامه گه ری کوردی أ- ئه ده بی فۆلکلۆر</p> <p>(-پیناسه ی فۆلکلۆر - گرنگی و به های فۆلکلۆری کوردی و رۆلی له بونیادی شارستانی کورددا- به شه کانی فۆلکلۆر)ئه فسانه -داستان - هه قایهت - په ندی پیشینان - مه ته ل- گۆرانی و هۆنراوه، ...هتد)هینانه وهی نمونه بۆ</p>
--	--

	<p>هه‌ریه‌کیکیان.</p> <p>ب- ئه‌ده‌بی نوسراو (شيعر -په‌خشان)</p> <p>۱- شيعری کوردی (قوناغه‌کانی شيعری کوردی)</p> <p>یه‌که‌م / شيعری کلاسیکی کوردی (شیوازی شيعری کلاسیکی کوردی له پووی پوخسار و ناوه‌رۆکه‌وه (هه‌فته‌ی دووهم:</p> <p>قوتابخانه‌کانی شيعری کلاسیکی کوردی</p> <p>- ئه‌ده‌بیاتی لوری : کورته‌یه‌کی میژووی ده‌باره‌ی باباتاھیری هه‌مه‌دانی و نمونه‌ی شيعری</p> <p>- ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی سه‌روو : کورته‌یه‌ک ده‌باره‌ی ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی سه‌روو، نمونه‌ی شيعری مه‌لای جزیری</p> <p>ئه‌ده‌بیاتی کرمانجی خواروو، قوتابخانه‌که‌ی سی کوچکه‌ی بابان و نمونه‌ی شيعری نالی</p> <p>دووهم / شيعری نویی</p> <p>کوردی - شيعری</p> <p>رۆمانتسيزمی کوردی</p> <p>- میژووی سه‌ره‌له‌دانی شيعری نوی و هۆکاره‌کانی نوییوونه‌وه</p> <p>- تایبه‌تمه‌ندیتی شيعری رۆمانسيزمی کوردی و جیاوازی له‌گه‌ل رۆمانسيزمی ئه‌وروپی</p> <p>- چه‌ند نمونه‌یه‌کی شعری (گۆران) وه‌ک نمونه</p> <p>- هه‌فته‌ی سێیه‌م:</p>
--	--

	<p>سێیه م / شیعی هه‌وچه‌رخێ کوردی (له بزوتنه‌وه‌ی پوانگه‌وه تا دواى راپه‌رین) له پووێ روخسار و ناوه‌رۆک و تاییه‌تمه‌ندییه‌وه.</p> <p>په‌خشانی کوردی</p> <p>– میژووی سه‌ره‌له‌دانی په‌خشانی کوردی و هینانه‌وه‌ی نمونه له نیو (ده‌قه کۆنه‌کان به نمونه‌ی سه‌ره‌نجام و میسحه‌فا ره‌ش و جیلوه، ئاقیه نامه، مه‌لودنامه، مه‌لامه‌حموودی بایه‌زیدی، ئه‌حمه‌دی خانی ...هتد) .</p> <p>هونه‌ره‌کانی په‌خشانی کوردی : (هه‌قایه‌ت – په‌ندی پیشینان – قسه‌ی نه‌سته‌ق – مه‌ته‌ل – وتار – خوتبه – سه‌رگوزشته – نامه – راگوزاری – چیرۆک – رۆمان – دراما) زۆر به چری باسی هه‌ریه‌که‌یان بکریت و نمونه‌یان بۆ به‌یئریته‌وه (. یان ده‌توانیت ته‌نیا جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌م سێ هونه‌ره‌ی خواره‌وه بکاته‌وه :</p> <p>- چیرۆکی کوردی</p> <p>- درامای کوردی</p> <p>- رۆمانی کوردی</p> <p>- هه‌فته‌ی چواره‌م</p> <p>تییینی :) مامۆستای بابه‌ت دواى دیاریکردنی هونه‌ره‌کانی په‌خشان، باشته‌ر وایه جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌و سێ هونه‌ره‌ی سه‌ره‌وه بکاته‌وه، بۆ نمونه له بابه‌تی چیرۆکی کوردیدا باسی ئه‌مانه بکات :</p> <p>- میژووی سه‌ره‌له‌دانی چیرۆکی کوردی</p> <p>- تاییه‌تمه‌ندیی چیرۆکی کوردی</p> <p>- شیوازی چیرۆکی کوردی به پێی قۆناغه‌کانی چیرۆکی کوردی له رۆمانیشدا به هه‌مان شیوه :</p>
--	---

	<p>- میژووی سه ره له لانی رۆمانی کوردی</p> <p>- قوناغه کانی رۆمانی کوردی له درامادا :</p> <p>- هونه ره کانی درامای کوردی (شانۆ - ته له فزیۆن - سینه ما - رادیۆ).</p> <p>- میژووی سه ره له لانی شانۆی کوردی، وهک دهقی نوسراو - نهک نمایش و هونه ری نواندن</p> <p>- تاییه تمه ندیتی شانۆی کوردی جه ختکردنه وه له سه ر ناوه روکی.</p>
--	---

۱۰- بابیه تی پر اکتییک نه گهر هه بییت

۱.۱. تاقیکردنه وه کان

۱. دارشتن: لهمجۆره تاقیکردنه وه یه پر سیار هکان زۆر بهی بهوشه ی وهک روون بکه وهچۆن...؟ هۆکار هکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ ده ستپیده کات. له گه ل وه لامی نموونه یی یان نموونه ده بییت ده ست بهر بکریت .

۲. راست و چهوت:

لهمجۆره تاقیکردنه وه یه رسته یه کی کورت ده ر بار هی بابیه تیک ده ست بهر ده کریت و پاشان قوتابی بهر است یان چهوت داده نیت. نموونه ده بییت ده ست بهر بکریت.

۳. بژارده ی زۆر: لهمجۆره تاقیکردنه وه یه ژماره یه کده سته واژ ده ست بهر ده کریت له ژیر رسته یه ک و پاشان قوتابی ده سته واژ هی راست هه لده بژیریت. نموونه ده بییت ده ست بهر بکریت.

۴- به شیوه یه کی گشتی پر سیاره کان بابیه تی ده بییت و هه موو به شه کانی پرۆگرامه که له خۆ ده گریت.